

ספרי היהלום

מרגליות יקרות ואבני חושן,
פנינים נפלאים וסיפורי צדיקים
דברי הגות ורעיון
מאוצרות תורת החסידות
עשובצות זהב ועסודרות
משיעוריו ושיחותיו של
רבי מנחם מענדל פערמאן שליט"א
פרשת דברים

שבת קודש
אבסוף ניגס שבת
בקדושת השבת וסגולתה

בעת התפילה, ומי שמזלזל בהן ענשו חמור ביותר.

לא זו בלבד, אלא שיש שני מלאכים שתפקידם לשמור על קדושת התפילות בשבת. וכשאומרים מלאכים רואים משהו שמזלזל בתפילות השבת חלילה, הם מנחילים ידיהם על ראשו, ואומרים: 'אוי לפלוני שאין לו חלק באלקי ישראל'.

ונשגבות כתב בענין זה הגאון המקובל **רבי נתן נטע שפירא זי"ע** בספרו 'מגלה עמקות' כי סופי התבות של הפסוק 'ואתה קדוש יושב תהלות ישראל' (תהלים כ"ד) מרכיבים את המלה 'שבת', כי בשבת יושב הקדוש ברוך הוא וממתין לתפילות ישראל.

ובתקוני הזהר (כא) אמרו שתפילת השבת מקובלת יותר בשמים, וביאר רבנו **האר"ל** שבכח תפילה זו מתעלים כל תפילות ימי החל שלא באו אל תקונם ומקומם הראוי.

רמז לכך מצא הגאון הקדוש **רבי יעקב אביחצירא זי"ע** בעל 'אביר יעקב' בפסוק 'תקרב רנתי לפניך ה' כדברך הבינני' (תהלים קט; קטט): המלה 'תקרב' עולה בגימטריא כמנין 'שבת', לרמז שהשבת מקרבת את כל התפילות המכונות 'רנתי', לפני הבורא. (אלף בינה פר' ק"ט אות ת)

דבר נפלא כתב **רבנו יצחק מוינה** בעל 'אור זרוע' (הל' שבת ס"י מב), שהוספת המזמורים בשבת היא משום שאמרו **החממים** (ראה סנהדרין לו: תוד"ה מכנף) שבכל אחד מששת ימות השבוע מלאכי השרת משוררים לפני הבורא, ככתוב 'שש כנפים שש כנפים לאחד' (ישעיה ו' א), שכל כנף משורר את יומו, ששה כנפים לששה ימים, וביום השבת אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: 'רבונו של עולם, אין לנו כנף שנשורר לפניך, בן לנו כנף שביעי ונשורר לפניך היום'.

אמר להם הקדוש ברוך הוא: 'יש לי כנף אחד בארץ שמשורר לפני היום' אלו הם ישראל המושבים במשכן, ככתוב 'שש כנפים שש כנפים לאחד' (ישעיה ו' א), שכל כנף משורר את יומו, ששה כנפים לששה ימים, וביום השבת אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: 'רבונו של עולם, אין לנו כנף שנשורר לפניך, בן לנו כנף שביעי ונשורר לפניך היום'.

אמר להם הקדוש ברוך הוא: 'יש לי כנף אחד בארץ שמשורר לפני היום' אלו הם ישראל המושבים במשכן, ככתוב 'שש כנפים שש כנפים לאחד' (ישעיה ו' א), שכל כנף משורר את יומו, ששה כנפים לששה ימים, וביום השבת אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: 'רבונו של עולם, אין לנו כנף שנשורר לפניך, בן לנו כנף שביעי ונשורר לפניך היום'.

אמר להם הקדוש ברוך הוא: 'יש לי כנף אחד בארץ שמשורר לפני היום' אלו הם ישראל המושבים במשכן, ככתוב 'שש כנפים שש כנפים לאחד' (ישעיה ו' א), שכל כנף משורר את יומו, ששה כנפים לששה ימים, וביום השבת אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: 'רבונו של עולם, אין לנו כנף שנשורר לפניך, בן לנו כנף שביעי ונשורר לפניך היום'.

המשך בעמוד ד'

יושב תהלות ישראל

טעם שמברכים בנישואין שבע ברכות, שמענו מפי כ"ק אדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א בשמחת נישואי נכדו, כי ברכת משה רבנו עליו השלום לישראל היא (דברים א' יא) 'ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים', ולפי שברכתו של הקדוש ברוך הוא היא לא פחות מאלף פעמים, לכן מברכים שבע ברכות שתיבות אלו עולות בגימטריא אלף.

ומנין זה - שבע ברכות הוא גם מנין הברכות שבתפילות שבת בהם אומרים שתיבות אלו עולות בגימטריא אלף. וכן שבע ברכות בתפילת העמידה, כי המספר שבע רומז לשלימות הבריאה, כמו שאמרו בזוהר הקדוש (בהר קח): "רזא דכל שביעיות מסטרא דשכינתא דאתקריאת שבע, מסטרא דצדיק".

חשיבות מיוחדת יש לתפילות השבת על פני תפילות שאר הימים. בשונה מימות החול בהם נדרש מהאדם לפרוש מעסקיו וליחד משעותיו עבור לימוד תורה ותפילה, ביום השבת שונה הדבר, כי השבת כולה קודש וכל מהותה דקות וחייבור בין ישראל לאביהם שבשמים.

'תפילה' לשון חבור היא, וכלשון הכתוב 'נפתולי אלקים נפתלתי' (בראשית ח' נ), כי בשעת התפילה מתייחד האדם ומתחבר עם הבורא, ומלבד בקשת צרכיו הפרטיים יש בתפילה משום דקות והכרה כי מפתחות העולם נתונות בידי הבורא וכל הבריאה שלו היא.

בכך יובן מדוע תקנו חכמים להרבות בתפילה ובזמירות ובתשבחות, בתפילות השבת הארוכות יותר, ובסעודות בהן אנו משוררים לפנינו. כיון שהשבת עצמה היא עדות על בריאת העולם בידי הקדוש ברוך הוא, והתפילה שמהותה חייבור והכרה מקבלת ביום זה משמעות מחודשת ומרגשת לכל אדם.

בנוסף, נקל על האדם להתחבר לבורא בתפילה ביום השבת, כיון שפנויה נפשו מכל טרדת חול, וכפי שפירש **רבנו דוד קמחי** על הנאמר (תהלים צב א-ב) 'מזמור שיר ליום השבת. טוב להדות לה' ולומר לשמך עליון' שביום השבת פנוי האדם מעסקי העולם ונשמטו זכה מטרדות הגוף ומתעסקת בחכמה ובעבודת האלקים, ולכן טוב להודות ביום השבת ולומר לשמו העליון.

כה גדולה חשיבותן של תפילות השבת, שבזוהר הקדוש (ח"ב רה:) הפליגו במעלתן ואמרו שיש להזהר בהן אף יותר מתפילות החול, כיון שעיקרה של השבת היא להודות ולהלל לפני יתברך שמו

אותם. זהו שרומז 'בין פארן ובין תפל', פארן לשון פאר, ובין תפל, כלומר, תפל כמו שאמר הכתוב (איוב ו') 'היאכל תפל מבלי מלח'. צריך לאחוז במדות הללו בדרך הנכונה והראויה.

את שמי יהדות הונגריה בפרט והיהדות כולה בכלל, האירה דמותו של איש האלקים הרב הקדוש **רבי משה מאיהעל זי"ע** א"ע בעל 'שמח משה', תלמידו המובהק של הרב הקדוש 'החזוה' **מלובלין זי"ע** א"ע, וממשיך דרכו בקדש. עצם התקרבות הישמח משה לרבו מלובלין ובקבוצתו כן לדרך החסידות, כרוכה במעשה נפלא אשר לקחו בצדו, וכך היה מעשה.

קודם שבא הישמח משה לכדי החלטה להמנות על עדת החסידים ולהצטרף להולכים בדרך הבעל שם טוב ותלמידיו, כבר היה בן עליה ובעל מדרגה משכמו ומעלה, ובכל מאודו תר אחר הדרך הנכונה והראויה עבורו בעבודת הבורא יתברך.

אודות דרך החסידים שמע, ואם כי מעלות וסגולות מסוימות שיחסו לחסידים מצאו חן בעיניו עד מאד, אולם קושיא אחת נטועה היתה בלבו, תמיהה ששמר בלבו אודות הנהגת החסידים להתהלך בשמחה תמידית.

הלא נפסק בשלחן ערוך (או"ח ס"א ס"ג) כי "ראוי לכל ירא שמים שיהיה מצר ודואג על חורבן בית המקדש", חשב לעצמו, ואם כן כיצד מתירים אלו לעצמם להשרות על פניהם חיוך תמידי, לכאורה תוך התעלמות מוחלטת מאותה הלכה מפורשת?

בדרכו לברר את תמיהתו ולמצוא לה מענה, דרש באופן נפלא את דברי הגמרא (יומא לה:): "הבא לטהר מסייעין אותו". לא נאמר כאן 'מסייע אותו', כשהכונה לקדוש ברוך הוא בלבד, אלא 'מסייעין אותו' - בלשון רבים, כביכול אף הצדיקים שבדור יש בידם לסיע ולעזור לאותו הבא לטהר ולבקש את קרבת אלוהים.

בהתאם להבנה זו, הועיד את פניו אל החזוה מלובלין, אותו רבי חסיד אודותיו שמע כה רבות, כשהוא מפיל תחנונו לפני אביו שבשמים כי יתן בלב הצדיק את התבונה ובפיו את מענה הלשון כדי לסיע בעדו להבין את הנהגת החסידים ולקרבו לדרך האמת. אך דרך האברך הקדוש על מפתח דלתו של החזוה, והנה נוכח לראות בחוש את עיניו הצופיות והטוהרות של הרבי.

'אמור נא, אברך, מדוע פניך כחושות והצער ניכר בהן?' פנה אליו החזוה, 'אמת שנפסק כי על כל ירא ה' להיות מצר ודואג על החורבן, אולם כבר אמר החכם (חובות הלבבות שער הפרישות שער ט) כי הפרוש - צהלתו בפניו ודאגתו בלבו'.

'האמן לי' המשיך החזוה ושיתף את האברך הנדהם מרוח הקדש הברורה שנבטה לנגד

המשך בעמוד ד'

החסיד צהלתו בפניו

בפרשתנו מדבר משה רבנו לעם ישראל דברים נפלאים, דברי פרידה שיש בהם תוכחה גלויה עם אהבה מסותרת, דברי אהבה, משה רבנו הרועה הנאמן מוכיח את עם ישראל בדברי חן, בדברים של אהבה ודברי טעם.

אבל, אומר רבנו האור החיים' הקדוש זי"ע א"ע, שבדברים הראשונים שנאמרו כאן, בא משה רבנו ללמד את עם ישראל מדות הגונות, כללי התנהגות ביראת ואהבת ה'.

ואחד מהדברים נרמזים במלים 'בין פארן ובין תפל' (א' א), שבאים לרמז על מאמר 'החובות הלבבות' (שער הפרישות שער ט) 'הפרוש צהלתו בפניו ודאגתו בלבו', והוא מה שרמז באמרו 'בין פארן ובין תפל'.

כנגד צהלתו בפניו אמר 'בין פארן' לשון 'פאר' הפך עצבון שהוא פנים רעות, וכנגד עצבון הלב אמר 'ובין תפל' שלא יהיה לבו ערב עליו ויתעצב אל לבו מפחד שמא עבר את פי ה' בלא ידיעה בגדולות או בקטנות, או שמא מיעט בעבודה ממה שצריך עשות.

בדברים אלו מלמדנו רבנו האור החיים' את הנהגה הנכונה לכל יהודי, בכל מצב ובכל עת בחיים, אולם על אחת כמה וכמה שהדבר נוגע דוקא לתקופה זו של בין המצרים ולימי האבל על חורבן בית המקדש.

אין ספק שעל כל אדם להתאבל, לקונן ולהתמלא יגון ושבך על חורבן בית מקדשנו ותפארתנו, על גלות השכינה ועל שחסרנו מאז את עבודת הקרבת ושרי הלוויים, לחם הפנים והמנורה ועוד.

לא זו בלבד, אלא כאמרתו החריפה של הרב הקדוש השרף **מקוצק זי"ע** א"ע שנשאל אודות דברי השלחן ערוך: 'ראוי לכל ירא שמים שיהיה מצר ודואג על חורבן בית המקדש', ומה יעשה אדם שאינו ירא שמים? האם עליו לא מוטל להתאבל? ועל כך השיב השרף במשפט קצר ונוקב עד תהום: 'על אדם כזה - להתאבל על חורבנו שלו!'

בהחלט יש לכל אחד לדאוג, להצטרע ולבכות את המצב, הן ברמת הכלל והן ברמת הפרט. אולם יחד עם זאת עלינו לזכור כי אבינו שבשמים עמנו, השכינה מלוא אותנו על כל צעד ושעל, וזו בלבד סיבה לשמחה תמידית ולקיום ההנהגה: 'צהלתו בפניו'.

תלמידו של רבנו האור החיים' הקדוש - רבי משה פראנקו זצ"ל, שהעלה את דרשותיו על הכתב בספר 'מאור החיים', כתב, שמשה רבנו צוה לישראל שיש לאדם להראות פניו עם כולם מאירות, וזוהי כוונת התנא (אבות פ"א מט"ו) 'הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות'. וגם אם יש לו יגון או יהיה לו בלבו ובפרט יגון של עבירות שאדם עושה

המשך בעמוד ד'

תפילה

פנינים ופריגות בעניני עבודה שגבל זו תפילה

כל העוסק בתורה עולה

מפורסמים הם דברי חכמינו ז"ל, כי מעת ששלחו הגוים ידם במקדש ה' ובמזבחותיו וניטל מעימנו כל סדר עבודת הקרבנות, יש בידינו להשיג את מעלת הקרבן באמצעות הקריאה בסדר הקרבנות ובהלכותיהם, שבזאת יחשב לנו כאילו עמדנו לפני המזבח ועשינו את כל העבודות האמורות בקרבן. ועל כן אנו מזכירים בתפילה את פרשיות הקרבנות, כדי להשלים בכך את סדר העבודה בבית המקדש.

נעמיק אפוא בהבנת קריאה זו וחשיבותה. במסכת מנחות (ק:) הובאה דרשת האמורא הקדוש ריש לקיש על הפסוק 'זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם' (ויקרא יז, ל), שכל העוסק בתורה,

כאלו הקריב עולה, מנחה, חטאת ואשם. באופן אחר מעט, למד מן רבא, כי כל העוסק בתורה, אינו צריך לא עולה ולא מנחה ולא אשם.

ואילו רבי יצחק, דרש בענין זה פסוקים אחרים בהם נאמר 'זאת תורת החטאת' (שם ו יח) ו'זאת תורת האשם' (שם יז א), ואמר כי כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם.

כבר מימות עולם קבע הקדוש ברוך את עסק התורה ולימוד סדר הקרבנות שיהיו מיוחדים לישראל במקום עבודת הקרבנות.

כי גלוי היה וידוע לפניו שעתיד בית המקדש להחרב ותבטל עבודת הקרבן, וכמו שאמרו חכמינו ז"ל במסכת תענית (כז:) כי אלמלא מעמדות - אותן קבוצות מעם ישראל שעמדו והתפללו בשעת הקרבת הקרבנות בבית המקדש - לא התקיימו שמים וארץ, שנאמר (בראשית טו ח) 'ויאמר ה' אלקים במה אדע כי אירשנה'.

באותה פרשה אמר אברהם אבינו: 'רבנו של עולם, שמא ישראל חוטאים לפניך, אתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה?'

הבטיח לו הקדוש ברוך הוא שאין לו לחשוב לך.

ביקש אברהם אבינו: 'רבנו של עולם, הודיעני במה אירשנה'.

אמר לו (שם פסוק ט) 'קחה לי עגלה משולשת ונען משולשת, ותקן לו את סדר הקרבת הקרבנות ככפרה.

אמר אברהם לפניו: 'רבנו של עולם, מילא בזמן שבית המקדש קים יוכלו להקריב קרבנות, אך בזמן שאין בית המקדש קים מה תהא עליהם?'

אמר לו: 'כבר תקנתי להם סדר קרבנות. בזמן שקוראים בהם לפני, מעלה אני עליהם כאלו הקריבו לפני ואני מוחל להם על כל עוונותיהם'.

וכן דרשו במדרש תנחומא (צו יד), שאמר הקדוש ברוך הוא לישראל: "אף על פי שבית המקדש עתיד להחרב והקרבנות בטלים, אל תשחכו ולומר סדר הקרבנות, אלא הוזהרו לקרא בהם ולשנות בהם, ואם תעסקו בהם - אני מעלה עליכם כאילו בקרבנות עצמם אתם עוסקים".

ואילו כנגד מצות עשה אמרה התורה 'ושמעת', לומר שיכול לקיים את המצוות בלימוד ובשמיעה בפה, ובזה נחשב לו כאילו באה לידו וקיים אותה, ומעתה אכן יכול כל אחד לשמור ולעשות את כל הדברים.

בין הקרבה לאמירה

לאור האמור, יש לשאול: מאחר שיכול אדם לקיים את מצות הקרבנות על ידי שיקרא את פרשיותיהם וילמד את דיניהם, אם כן לשם מה היה צריך להקריבם בפועל? ומדוע לא יהיה די בלימוד ענינים?

יתירה מכך: מדברי חז"ל נראה שאמירת פרשיות הקרבנות אף עדיפה על הקרבתם בפועל, שכן, די לו בתשובה ובקריאת סדר הקרבן, ובזה מתכפר חטאו, ואילו בזמן הבית היה עליו להזיל ממון מכיסו, לטרוח ולעלות לבית המקדש, ולספוג את הבושה מן הסובבים.

ולמעשה, 'יכולים' אנו לדעת בבירור, כי העיסוק בפרשת הקרבן אינה עולה כהקרבה בפועל לכל דבר וענין.

שהלא אילו שגן אדם בעבירה מן העבירות והתחייב בקרבן חטאת, ולאחר מכן עסק בפרשיות הקרבנות, ותפח אחר כך החיש הקדוש ברוך הוא את גאולתו ונבנה בית המקדש השלישי - אין חולק שיהא על אותו אדם לשוב ולהביא קרבן חטאת על אשר חטא, ולא יוכל לפטור את עצמו מן הקרבן על ידי שכבר למד ועסק בדיניו.

ראיה לדבר, ממה שמספרת הגמרא במסכת שבת (יב:) על התנא הקדוש רבי ישמעאל בן אלישע, שעבר על דברי חכמים שגזרו לא לקרוא בשבת לאור הנר שמא ישכח ויטה את הנר להגביר את השלהבת ויעבור על מלאכת 'מבעיר'. אמר על כך רבי ישמעאל בן אלישע: 'אני אקרא ולא אטה', ופעם אחת קרא בשבת לאור הנר וביקש להטותו וברגע האחרון נזכר בשבת היום.

אמר: 'כמנה גדולים דברי חכמים, שהיו אומרים לא יקרא לאור הנר'.

גרסה נוספת היא שלא רק ביקש להטות אלא הטא את הנר בפועל ונתחייב בקרבן חטאת, כדין העושה מלאכה בשבת בשוגג.

עמד וכתב על פנקסו: 'אני ישמעאל בן אלישע קריית והייתי נר בשבת, לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמנה'.

אילו היתה אמירת סדר קרבן חטאת עולה כהקרבתה לכל פרטיה ודקדוקיה, היה בידו של רבי ישמעאל בן אלישע לכפר על שגגתו על ידי לימוד פרשת חטאת, ומדוע כתב על פנקסו לזכור נצח 'לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמנה'?

ואם כי נתן לדחות הוכחה זו, ולומר כי אכן היה רבי ישמעאל יכול לפטור את עצמו מקרבן חטאת על ידי העיסוק בפרשת חטאת, אלא שעז היה חפצו להביא קרבן דוקא ולא להסתפק באמירת פרשת חטאת, מכל מקום הסברא הפשוטה היא שאין הלימוד פוטר מהבאת קרבן.

הוכחה לדברים הביאו רבותינו מכך שכאשר הקדוש ברוך הוא הראה ליחזקאל את צורת הבית, אמר לו (יחזקאל מג י) 'הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעוונותיהם ומדדו את תכנית'.

אמר יחזקאל לפני הקדוש ברוך הוא: "רבנו של עולם, עדין אנו נתונים בגולה בארץ שונאנו, ואתה אומר לי ללכת ולהודיע לישראל את צורת בית המקדש? הניח להם עד שיעלו מן הגולה ואחר כך אני אלך ואומר להם".

אמר לו הקדוש ברוך הוא ליחזקאל: "וכי בגלל שבני נתונים בגולה יא בני ביתי בטל? דע לך כי קריאה בפרשיות התורה בענין בית המקדש שיה לבנית בית המקדש. לך אמור להם שיתעסקו בקריאת צורת הבית בתורה, ובשכר קריאתם זו אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקים בבנין הבית".

לפיכך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: "בני, אף על פי שחרב בית המקדש ובטלו הקרבנות ואין קרבן עולה נוהג, אם אתם עוסקים וקוראים בפרשת עולה ולומדים את פרשיות הקרבנות - מעלה אני עליכם כאילו אתם מקריבים קרבן עולה לפני".

השמירה - ועשייתם אותם

יש לציין ולהוסיף על כך את דברי רבנו האור החיים הקדוש בפרשת בחוקותי (ויקרא כו ג, אופן יד), שהביא את דברי חכמינו ז"ל הללו, וביאר כי זו היא הדרך גם בקיום שאר מצוות התורה שאין ביד האדם לקיימן.

ככל שיעסוק בלימוד עניני אותן מצוות, יהיה נחשב לו כאילו קיימן בפועל. כמו שנאמר (הושע יד ג) 'ונשלמה פרים שפתינו', כפירוש רש"י - הקדוש שפרים שהיה לנו להקריב לפניך - נשלם אותם בריצוי דברי שפתינו.

רמז לכך מצא רבנו בעל 'אור החיים' בפסוק 'אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשייתם אותם', שאת אותן מצוות שאין מציאות לעשותן, אפשר לקיים על ידי 'תשמרו', כלומר באמצעות המתנה וציפיה מתי יבואו לידנו לעשותן, שהלא 'שמירה' משמשת גם במשמעות של ציפיה, כמו שפירש רש"י על 'ואביו שמר את הדבר' (בראשית לו יא), שהיה ממתין ומצפה מתי יתקיים.

זהו סיומו של הכתוב 'ועשייתם אותם', שעל ידי השמירה והציפיה לקיום המצוות הללו, יחשב לנו כאלו עשינו אותן למעשה.

כדברים האלה ביאר גם בפרשת ראה, על הפסוק (דברים יב כח) 'שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך'. כי לכאורה, כיצד יתכן לקים את כל הדברים אשר הבורא מצוונו?

הרי ישנן מצוות שאי אפשר לקיימן ואינן תלויות ביד האדם לעשותן, ויש מצוות שאין כל אחד יכול לקיימן אלא רק חלק מעם ישראל, כמו מצוות השיכות לכהנים בלבד, ללוים בלבד, או לישראלים בלבד, ואם כן כיצד יתכן לשמור את כל הדברים? וביאר, כי לכן אמרה התורה לשון 'שמור', כנגד מצוות לא תעשה, שהן ביד האדם, לשמור עצמו מלעבור על איסורי התורה,

'כאילו' או 'אני כדבר'?

מן הדין אפוא לעמוד על פשר הדבר ולהבין מה בין כפרת הקרבן בפועל לכפרה הבאה על ידי עסק התורה, הלא אמרו חכמינו ז"ל כי כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, ומדוע הקרבה בפועל חשובה יותר? ומה יש בה שאין בקריאה?

על נקודה זו עמד הגאון החיד"א בספרו 'נחל קדומים' (פר' צו אות ו) שדייק מלשון חכמינו ז"ל שאמרו 'כל העוסק בתורה, כאלו הקריב עולה', שאין העוסק בתורת הקרבן נחשב ממש כמי שהקריב, אלא רק 'כאילו הקריב'.

הסביר החיד"א, כי בכך תלויה השאלה שהוזכרה האם לאחר שיבנה בית המקדש יהיה חובה על החוטא להביא קרבן.

זו היא מחלוקתם של רבא וריש לקיש בדרשת הפסוק 'זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם', כאשר לדעת ריש לקיש כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה, מנחה, חטאת ואשם, ואילו רבא חולק ואומר כי כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא מנחה ולא אשם.

לשיטת ריש לקיש שאמר 'כאילו הקריב', איזי כשר יבנה בית המקדש יביא החוטא קרבן או מנחה ככל אשר יזדקק, כי בשעה שעסק בתורה הרי הוא רק 'כאילו הקריב' אך לא הקריב ממש, ואשר על כן בשעה שבאה לידו היכולת להקריב בפועל, מחויב הוא לעשות כן.

אמנם לדברי רבא שחולק על ריש לקיש ואומר כי כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא מנחה ולא אשם, נמצא שאף לאחר בנין בית המקדש לא יתחייב בקרבן, כי לימוד התורה מבטל ממנו חיוב זה מעיקרו והוא כבר אינו צריך להביא קרבן.

הוסיף החיד"א וכתב, שריש לקיש ורבא נחלקו בכונת דברי רבי ישמעאל בן אלישע שאמר 'לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמנה', האם נאמרו דבריו מצד הדין, או רק למצוה מן המובחר.

רבא סבר שרבי ישמעאל היה חפץ להדר ולהוסיף גם את הקרבת הקרבן מלבד הכפרה שעל ידי לימוד התורה, אבל מעיקר הדין באמת לא היה צורך בכך, לאחר שכבר התכפרה חטאתו על ידי עסק התורה.

ואילו ריש לקיש סבר שעדיין נותר חיוב הקרבת הקרבן במקומו, אף לאחר שקרא ועסק בפרשת החטאת, ועל כן כתב שמעיקר הדין הוא מחויב להביא קרבן לכשיבנה בית המקדש.

המאת שמנה

באופן אחר פירש החיד"א בספרו 'פני דוד' (פרי ויקרא-צו אות ב), בשם המפרשים, כי רבי ישמעאל בן אלישע היה מחויב בהבאת הקרבן מצד הדין.

ומה שאמרו חכמינו ז"ל כי העוסק בתורה כאלו הקריב כל הקרבנות, יש לומר שאמירת הקרבנות מועילה בעבור חלק גבוה שישנו בקרבן, אותו חלק שעולה כקרבן לפני ה' 'יתבאר', שעל ידי עסק התורה ולימוד פרשת הקרבנות נחשב הדבר כאילו הקריב לפני הקדוש ברוך

הוא את חלק הקרבן העולה לגבוה. אך עדין מחויב החוטא בחלקי הקרבן שאותם אוכלים הכהנים, ולא נפטר מחוב זה עד שיבנה בית המקדש ויביא את קרבן חטאתו. ועל כן אמר רבי ישמעאל בן אלישע 'לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמנה' כדי לתת לכהנים את חלקם בקרבן.

לאור ביאור זה הוסיף החיד"א, כי ישנו הבדל גדול בין העוסק בעוון בתורת עולה לעוסק בתורת חטאת.

כי קרבן העולה קרב כליל לגבוה ואין בו חלק לכהנים, הרי שהעוסק בדינה נחשב ממש כמי שהקריבה, ואילו העוסק בתורת חטאת עדין נותר עליו החיוב להקריב את חלק הכהנים, ולא יפטר מחיוב זה עד שיוקם דם הקרבן על גבי המזבח בפועל ויקבלו הכהנים את חלקם.

יש להעיר על חידוש זה של החיד"א שחילק בין העוסק בתורת עולה לעוסק בתורת חטאת, שגם מקרבן העולה יש לכהנים חלק מסוים, והוא עור הבהמה. כמו שנאמר בפרשת צו (ויקרא טז ח) 'והקריב את עורל אש עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה' ואם כן שוב אין זה כאילו הקריב ממש עולה, שהרי לא נפטר מנתינת העור לכהנים.

יתרה מכך יש להקשות על גוף דברי המפרשים, הלא מתנות הכהונה - אותם חלקי הקרבן שמקבלים הכהנים, הרי הן חלק מכפרת הקרבן, כמו שדרשו בגמרא (יבמות ז. ע) על הפסוק (שמות טו ג) 'ואכלו אותם אשר כופר בהם' - "מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים". כלומר, שעל ידי אכילת בשר הקרבן לכהנים, נעשית כפרת הקרבן, ואם ארע דבר מה לחלקם של הכהנים, כגון שנטמא או אבד, אין הקרבן מכפר.

ואם אמרו חכמינו ז"ל כי העוסק בסדר הקרבנות זוכה לכפרת העוון, כפי שהתבאר, מוכרח שנחשב כן גם לגבי החלק המגיע לכהנים, שהרי ללא שיקבלו הכהנים את חלקם אין הקרבן מכפר כלל, אף לא החלק הגבוה שבה. אלא הכפרה כולה נעשית על ידי האמירה.

על כל פנים, נשוב לשאלה המקורית: כיצד יתכן שעתה, בזמן שאין בית המקדש קיים, שאין בידינו לא מזבח ולא קרבן, יכול האדם להתכפר על ידי עסק התורה או באמצעות לימוד פרשת הקרבנות, ואילו כאשר עמד הבית על מכונו הוצרך החוטא להביא קרבנו?

ולכאורה, לשם מה הוצרך אז להביא קרבן בפועל? ולמה לא היה די גם בגולה הבית בלימוד פרשת הקרבנות? ובמה גדלה מעלת ההקדשה עצמה יותר מעסק התורה הנחשב 'כאילו הקריב'?

זכור אלקים - רוח נשברה

כדי להבין את העניין ולעמוד על כוונת חכמים כי כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, נבאר בשני אופנים, על פי מה שהתבאר בדברי רבותינו הקדמונים. משה הביא הגאון רבנו יוסף תאומים בעל 'הפני מנחת' בספרו 'תבת גמא' (פר צו) על התורה, למלך שהיו לו שני עבדים, האחד זריז והאחר עצל.

רצה המלך לנסותם ולבחון אותם, ובקש מהם לעשות מלאכה בלתי אפשרית. הנה העצל וענה תחפ ומיד: 'אדוני המלך, הן זה בלתי אפשרי!'

לעומת זאת, היה הזריז הולך טרוד ודואג ומנסה לחשב במוחו כיצד נתן לעשות כדבר הזה.

ראה זאת המלך ושמח בעבד הזריז המתגיע ומשתדל למצוא דרכים ואופנים לקיים את רצונו.

אף שלא הצליח העבד לקיים את הבקשה הבלתי אפשרית, נגרמה למלך נחת-רוח ממעשיו, בראותו כיצד הוא חפץ בכל מאודו ומנסה בכל דרך לקיים את הוראתו.

הסביר רבנו 'פרי מגדים' שכן הוא הדבר גם בענין הקרבנות, שכאשר אין לנו את היכולת להקריב קרבנות לפני המלך יתברך שמו ולעשות נחת רוח לפניו בריח הניחוח שבקרבנות, אם האדם מצטער ונאנח על כך, מאותה השתוקקות עצמה עולה נחת רוח לפני ה' יתברך.

ומה שאמרו חכמינו ז"ל, כי הלימוד בתורת הקרבנות נחשב כאילו הקריב קרבן, הכונה כאשר אדם מצטער ביותר על כך שאינו יכול להקריב בפועל, ובאמצעות התשובה והכיסופים עולה נחת רוח לבואר יתברך כאילו הקריב קרבן ממש.

זהו שאמר המשורר (תהלים נא ט) 'זבחי אלקים רוח נשברה', כי כשהלב נשבר על שאין אנו יכולים להעלות קרבנות על גבי המזבח, הרי זה נחשב כ'זבחי אלקים', וכלול הקריב האדם את הקרבן בפועל ממש, על ידי השילום בשפתי.

נמצאנו למדים כי אכן בזמן הבית כאשר התכפר האדם מחטאו על ידי עסק התורה או על ידי התשובה, לא התכפר חטאו לגמרי בלא להביא קרבן.

אולם בזמן הזה, כאשר אין הקרבת קרבנות, והאדם דואג וחרד ומצטער על שלא זכה להקריב את הקרבן ומתמורר לבדו על חסרון הקרבנות, מעלה עליו הכתוב כאלו הקריבים.

הוא אומר, כי בודאי מוטב היה אילו היה יכול האדם להקריב קרבנות על גבי המזבח, אולם היות שאין הדבר באפשרות, כיון שמצטער האדם על כך, הרי הוא זוכה שנחשב הדבר כאילו הקריב בעצמו.

ומעתה, מובן, מדוע בזמן הגלות יכפר העון על ידי הקריאה בתורת הקרבן בלבד, כי כל מהות העיסוק בתורת הקרבן הוא כדי שנשתוקק ונייחל לקרבנות עצמם, ושבירן לב זה הוא המעלה נחת רוח בשמים כמו הקרבן עצמו.

שברון הלב והשתוקקות הגדולה, הם הנחשבים כהקדבת קרבן ממש, ולא בקריאה סתם של פרשת הקרבן.

ובאופן דומה נוכל להסביר גם כיצד יתכן שהפחיתות במעלה - כאשר אין סנהדרין, גורמת לתשובה קלה יותר לכאורה. כי כאשר אדם שב בתשובה אמיתית כראוי, הרי הוא אבל וחפוי ראש על חטאו, והלום צער על שאי אפשר לקיים בו את העונש הראוי לו כדיני התורה. צער ויגון אלו מחשיבים כאילו נעשתה בו מיתת בית דין ונתכפר לו חטאו.

ואין אנהו יחליב

בדרך אחרת ניתן לבאר מדוע קריאה בפרשת הקרבנות מכפרת, על פי מה שמצאנו בספרי המקובלים, כי ענשי מיתות בית דין וכל ענשי התורה, אינם עונש לאדם על מעשיו הרעים בלבד, אלא כפרה ותיקון לחטא, כי באמצעות אותם עונשים זוכה האדם להתכפר ולתקן את נפשו בתיקון השלם.

ובזמן הזה, אף אם מצילה התשובה את החוטא מן המיתה או מענשים אחרים, עדיין אין נפשו זוכה לתיקון שלם ואינה מודרכת כשם שהיתה מודרכת באמצעות העונש המפורש בתורה.

כי כאמור, לזאת נתקנו מיתות בית דין, על מנת לתקן את נפש החוטא שהתרחקה מבורא בעקבות החטא.

וכל עוד שלא נעשה בחוטא כדיני התורה, גם אם שב בתשובה, עדיין לא הושלם תיקון נפשו במדרגה העליונה ולא נטהרה

נשמתו בתכלית הטהרה.

וכעת נבין, כי אמנם דברי חכמינו ז"ל שלימוד פרשת הקרבנות מכפר לחוטא כאילו הקריב קרבן, חיים וקיימים, אך עדין יש חסרון גדול באופן זה, כי בזמן הבית היתה הנפש נטהרת מעוונה בתכלית השלימות על ידי הקרבנות, ועתה כאשר אין בידינו מצות הקרבנות, לא יזכה החוטא למדרגת התיקון כפי שהיה בזמן הבית.

ועתה שוב לא יקשה לנו כיצד יתכן שבזמן הבית לא היה החטא מתכפר בלימוד פרשת הקרבנות, ובזמן הזה כביכול הכפרה קלה יותר, כי בודאי אין טהרה יותר גדולה לנפש מאשר כח התיקון הבא באמצעות הקרבת הקרבן בפועל. ואת זאת, את התקון השלם הזה, אבדנו בחורבן בית מקדשנו וביטול הקרבנות.

וכן מצאנו בדברי רבנו 'החתם סופר' ז"ע, שעמד בספרו על התורה (חתם סופר עה"ת ויקרא ח לה) על נקודה זו מתוך הנחה דומה, שאין דומה הכפרה בהקדבת הקרבנות בפועל לעיסוק בתורת הקרבנות בכל פרטיהן ועניניהן, וחילוק יש בין שני אפני הכפרה הללו.

וכתב, כי יש שאין עוונם מתכפר בשלמות אלא על ידי הבאת קרבן, ויש שדי להם לעסוק בתורת הקרבנות על מנת שיכופר חטאם.

וזאת, על פי מאמר חכמינו ז"ל במסכת מגילה (ג:) שתלמוד תורה של רבים חשוב אפלו מעבודת בית המקדש, ואין מבטלין תינוקות לב בית רבן למשל, אף לצורך בנין בית המקדש.

הקשה 'החתם סופר': כיצד יתכן שמתלמוד תורה של יחיד, תהיה עבודת בית המקדש חשובה יותר?

הלא מאמר חז"ל עירך לפנינו, כי העוסק בתורת הקרבנות כאלו הקריבים, ונמצא שבעוד המקריב קרבן, אין בידו אלא שכן אותו קרבן, העוסק בתורתו, כאלו הקריב את כל הקרבנות כולן.

יישב החתם סופר את הענין באמצעות חידוש נפלא: אכן מי שטא חלילה וזקוק לכפרה על עונו, טוב לו שיעסוק בתורה הקדושה, שעל ידה תזדכך נפשו מכל פגמיה, ועל כך אמרו חכמינו ז"ל שהלמוד תורה נחשב כאלו הקריב את הקרבנות כולם, כיון שגדול עד מאד כחו של לימוד התורה לכפר על כל חטא ועוון.

אולם זה שזכה כבר לעסוק בתורה, הרי הוא נקי מכל פגם ושוב אין לו צורך בכפרה על ידה.

אודות אדם זה אמרו חז"ל שעבודת בית המקדש חשובה מתלמוד תורה, שכן לגבינו נועדה הקרבת הקרבנות אך ורק כדי להעלות ריח ניחוח אשה לה'.

העלאת ריח הניחוח לא תושג באמצעות הקריאה בפרשת הקרבנות, ולפיכך חובה עליו להפסיק מתלמודו ולהקריב בפועל קרבן לריח ניחוח.

וזאת על פי דבריו היסודיים של רבנו הרמב"ם בפירושו לתורה (ויקרא טו ט), שהטיפ מילתו בהקדבת הקרבנות, טעם נוסף מלבד הכפרה על החטא.

זהו ענין דק ומרומם ביותר, כביכול יש לקדוש ברוך הוא צורך שיעלו לפניו ריח ניחוח, וזו הדרגה הנעלה ביותר בעבודת הבורא, שאיבדנו מאז חרב בית המקדש. מעלה עליונה זו לא נוכל להשיג גם באמצעות העיסוק בתורת הקרבנות, לעומת הכפרה על החטא שזוכים לה על ידי העיסוק בתורה.

ומובן ביותר, מהי המעלה העליונה שהיתה בזמן הבית, לה אין אנו יכולים לזכות כיום, כאשר אין לנו קרבנות

בפועל, אף שהכפרה על החטא נראית לנו כנתינת להשגה בקלות יותר.

מזמור על ההורב?

לאידך, ניתן לפרש סוגיא זו בדרך אחרת, הפוכה לחלוטין, ולומר, כי אכן, בדורותינו אלה ניתן לזכות לכפרה על החטא יותר מאשר בזמן שבית המקדש היה קיים.

כי אכן, ככל שישמענו הדברים מופרכים, דוקא משום שאין לנו בית המקדש, והגלות כה אפילה וחשוכה, העניק לנו הבורא יתברך ברחמי המרובים מתנת חנם שעמה נוכל לכפר על עונותינו בלא קרבן, ולזכות לסליחה ומחילה ביגיעה פחותה ומועטה מן הדורות שקדמו לנו, על ידי קריאת סדר הקרבנות, כאמור.

כי ראה הקדוש ברוך הוא את עמו והנה עונותיהם מרובים, ועל כן הגדיל חסדו עמם, ונטל מבניו את בית המקדש ואת עבודת הקרבנות, והיטיב עמם להודיע להם שכבר חקן להם סדר קרבנות, ובזמן שקוראים בהם לפנינו נחשב להם כאילו הקריבו את הקרבנות, ועל ידי שישבו בתשובה ימחלו להם כל עונותיהם.

ולפי זה, על אף שבזמן בית המקדש היה אדם צריך להביא קרבן על חטאו, או להעניש באחד מן הענשים האמורים בתורה, עם כל זה כיום, כיון שנחלשו בתורה, על כל בני ישראל בנפשם, ריחם הקדוש ברוך הוא על בניו והעניק להם מתנת חסד לכפר להם על ידי תשובה ועל ידי עסק התורה.

בזאת אפשר למצוא את הטמון בדברי חכמינו ז"ל (מדרש תהלים עט א) על הפסוק 'מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך'. והקשו חכמים על לשון 'מזמור' שנאמר בפרק זה המדבר על החורבן: וכי מזמור היה לו לומר? אינו אלא בכיה!

ופירשו שם בדרך משל, למלך שהיה לו בן שלא נהג כראוי ולא היה שומע לקולו. מה עשה המלך? כיון שהתמלא כעס נכנס לחופתו של בנו והתחיל לקרוע ולהשליך את הוילונות והכלים הנאים. אחר אמר המלך: "וכי לא נהגתי כראוי שקרעתי חופתו של בני ולא הרגתיו בחמת?"

שהלא יכול הוא לעשות לו חופה נאה אחרת, אם להקים לו בן אחר - אין בידו. וכך אמר אסף: טוב עשה הקדוש ברוך הוא ששפך חמתו על בניו בית המקדש הבנוי עצים ואבנים ולא על בניו האבנים. הוא שאמר הנביא (איכה ד יא) 'כלה ה' את חמתו שפך חרון אפו ויצת אש בציון', כלומר, ששפך אפו וכלה חמתו על המקדש.

לכן נאמר לשון 'מזמור', כי אכן באו החורבן והגלות מתוך רחמים גדולים על עם ישראל.

ועדין יש להבין, על מה באמת נאמר כאן לשון 'מזמור'? הלא סוף כל סוף בחורבן הבית גלתה השכינה והקיץ הקץ על תפארתם של ישראל.

אמנם היינו יכולים להיות נדונים בעונש קשה מזה, אך עדין אין כאן שמחה כי אם צער, שהרי פורענות נוראה באה על ישראל שחורבן בית המקדש.

אכן, על פי דברינו, יתכן כי עומק כוונת חכמינו ז"ל בזה, לומר שעל ידי ששפך הקדוש ברוך הוא את חמתו על העצים והאבנים, נמצא כי מעתה תהיה כפרת בני ישראל אך בתשובה, בתורה ובתפלה, שהרי אין לנו מקדש ולא כהנים ולא סנהדרין, וזה מחסד ה' עלינו לכפר על כל עונותינו.

ועל כך אמר אסף 'מזמור', כי משום שבענין זה הוא שירה וזמרה לישראל, שכן זו היא בשורה גדולה שיכפר הקדוש

המשך בעמוד ד'

המילה, ומכאן שהשראת השכינה מסיעת להתפלל, כעין בית המקדש שהוא מקום תפילה. וכך הוא ביום השבת שהוא יום של השראת השכינה מסוגלת התפילה בו ביותר. יותר מכך כתב הרב הקדוש רבי שלם פייבוש מ'זבזב' ז"ע בספרו 'דר'אמת' כי עיקר יום השבת הוא להתדבק בה' יתברך בתפילה ותורה, כי שרשי הנשמות ממרום מאירים על הנשמות שבגוף, וזו היא הנשמה היתרה, ובעיקר מורגש הדבר בשעת התפילה, ועל כן יש להזהר מאד בתפילות השבת, כי היא עיקר השבת.

הודו לה' כי טוב

תיקן רבנו הבעל שם טוב הקדוש לומר עם כניסת השבת, את מזמור ק"ז שבתהלים הפותח במילים 'הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו. 'יאמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר' וגו', הוא המזמור אשר ממנו למדו **חכמינו ז"ל במסכת ברכות (נד:)** על ארבעה הצרכים להודות, יורדי הים, הולכי מדבריות, ומי שהיה חולה ונתרפא ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא.

את שייכות מזמור זה ליום השבת, יש להבין על פי האמור שנתייחד יום השבת להודות בו לה' ולומר לשמו עליו, וכפי שכתב הרב הקדוש רבי צבי הירש מזידיטשוב ז"ע בספרו 'עטרת צבי' (זוהר ח"ב ססה:) שלפי שעיקרו של מזמור זה הוא הודאה לבורא עולם על נסיו ונפלאותיו, תיקן הבעל שם טוב לאמרו בשעה זו, כי אין נאה ויאה יותר מלאמרו ביום השבת בו נאה להודות.

ובספרו 'שמחה ישראל' (ליקוטים בסוף הספר) הביא הרב הקדוש רבי יחזקאל ישראל יצחק מאלכסנדר ז"ע טעם למנהג זה, על דרך מאמר חכמינו ז"ל (ויק"ד ט ז) שלעתיד כל הקרבנות בטלים חוץ מקרבן תודה, וכיון ששבת היא מעין עולם הבא (זוהר ח"א קצא:) אנו אומרים מזמור זה הנסוב על אלו המחויבים להודות, במקום קרבן תודה על גאולתנו ופדות נפשנו.

ידידיא מהינדק חילומא

טעמים נוספים נאמרו בספרים הקדושים, לבאר טעם אמירת מזמור זה בערב שבת מיסודו של מרן הבעל שם טוב הקדוש. בספר הקדוש 'מאור עינים' (פר' בשלה) נתבאר כי במזמור זה בא השבח לבורא על העלאת ניצוצות הקדושה מעמקי הקליפות בכל ערב שבת.

כידוע, שבכל דבר הקיים בעולם יש ניצוץ קדוש ממעל המחיה אותו. כי בעת שחטא אדם הראשון נתפזרו חלקי הקדושה ונתערבו בעולם הגשמי והם הנקראים ניצוצות, כאשר כח הטומאה גובר, נסתרת מעין האדם היכולת להביט אל מקור הקדושה החבויה בהם, וגם אותו ניצוץ של קדושה שרוי בצער גדול על ששביו הוא בין קליפות הטומאה. אותם ניצוצות שבוים, פעמים ונשמות מגולגלות הם הצריכות תיקון לעצמן, אשר

נשתלחו לעולם הזה כשבויים בין עמקי הקליפות עד שיבוא אדם כשר ויתקן אותן על ידי מעשיו הטובים. וכמו שביאר הבעל שם טוב הקדוש את הפסוק 'רעבים גם צאמים נפשם בהם תתעטף', שסיבת הרעב והצמא היא מפני שהנפש - הניצוצות הקדושים - מתעטפת בלבושים זרים.

ולקראת כניסת השבת מתרוממת ומתעלה כל הבריאה, ודבקה בשרשה העליון, וכל כוחות הטומאה מתבטלים כלא היו. וממילא זוכים כל אותם ניצוצות קדושים לצאת ממאסרם ולחבור לחלקם הטוב בגבול הקדושה. כנגד אותם ניצוצות נאמרו פסוקי מזמור זה, כאמור 'יאמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר', כי בשעה זו זוכים הניצוצות לגאולה ומשבחים הם ומרגנים לפני הבורא.

וזהו האמור 'תעו במדבר בשימון דרך עיר מושב לא מצאו וגו', ויצעקו אל ה' בצר להם וגו'. 'יושבי חשך וצלמות' וגו'. וכן שאר פסוקי המזמור, כולם מכוונים כנגד ניצוצות אלו הזוכים לגאולה בשעה זו של ערב שבת, ומרגנים לקל חי על שזכו לכך.

כעין זה ביאר הרב הקדוש רבי מנחם מנדל מקוסוב ז"ע בספרו 'אהבת שלום' (פר' כי תשא), והוסיף שפעולה זו נגרמת על ידי שמרה אדם בתשובה שלמה בערב שבת, ורק על ידי כך זוכה הוא שגאלו כל אותם ניצוצות מיד צר ויסייעו בידו לומר שירות ותשבחות ביום השבת לפני הבורא.

בענין זה כתב הרב הקדוש רבי אהרן מקרלין ז"ע בספרו 'בית אהרן' (פר' בא ד"ה שמעתי) את ששמע שפעם אחת בעת שהיה ה'בעל שם טוב' מקבל את השבת על פני השדה, הגביהו הצאן שרעו בשדה את רגליהם הקדמיות, ועמדו על רגליהם האחוריות כבני אדם.

והסבירו צדיקים, שהעלה הבעל שם טוב את כל העולם על ידי קבלת שבת למקורו הראשון, וכל הברואים שהיו בסביבתו נתעלו לשרשם הגבוה, והגביהו את עצמם בגשמיות למש.

כי תהמנו ברכות טוב

באופן נפלא הסביר הרב הקדוש רבי חיים מאיר מוויז'ניץ ז"ע בספרו 'אמרי חיים' (פר' בהעלותך) את אמירת 'הודו' עוד בטרם תכנס השבת:

עבודת הבורא מחולקת לשתי בחינות, סור מרע ועשה טוב, וכידוע דרכם של החסידים היתה להקדים ולעשות טוב בפנשם, ובכך יקל בעדם לסור מן הרע לאחר מכן.

גם בשבת ישנן שתי בחינות אלו. עבודת התפלה, הזמירות והתשבחות שבים השבת, היא בבחינת 'עשה טוב', ואיסור עשית מלאכה הוא בחינת 'סור מרע'.

וכיון שסמון לשקיעת החמה מתקדש יום השבת ונאסר האדם בעשית מלאכה, לכן הקדימו חסידים, על פי תקנתו של ה'בעל שם טוב', להודות ולשבח לבורא במזמור 'הודו לה' כי טוב', כדי להקדים את בחינת 'עשה

טוב' ל'סור מרע'.

אשר נאלם מיד צר

בדרך ניסית ומופלאה ניצל הרב הקדוש רבי אהרן מבעלזא ז"ע מצרפני הנאצים האוורים.

מהעירייה בעלזא נמלט הרבי לסקוהל ומשם לפרמישלאן, מפרמישלאן לוישניצה, משם לבוכניה ומשם לקראקא, משם לבודפסט שבהונגריה, אחר שנכבשה על ידי הנאצים, יחד עם אחיו הרב מבילגורייא, ויהודים נוספים ממקורביו במטרה להגיע לארץ ישראל.

לאחר מספר חדשים בהם שהה בהונגריה, המשיך בדרכו לארץ ישראל.

בתאריך כ"ה בטבת שנת תש"ד, בערב שבת קודש פרשת וארא, בשעות הבוקר, הגיע הרבי לעיר סוילינגראד שעל גבול בולגריה, וטורקיה. היה זה השלב המכריע של מסע ההצלה, כיון שבולגריה נתונה היתה תחת השלטון הנאצי, בעוד שטורקיה היתה נייטרלית, והיתה מדינה חפשיה.

כשהגיעה הרכבת למעבר הגבול, עלו חילי הצבא הנאצי לביקורת.

נוסעי הרכבת היהודים, שהיו מחופשים לנכרים, ישבו מכוונים בעצמם, רועדים מפחד, ולבם הולם מפני הבאות.

הרכבת עצרה, ואנשי הגסטאפו עלו לביקורת. הבדיקה ארכה זמן רב, אולם בסייעתא דשמיא היא עברה בשלום. נפשם היתה להם לשלל!

בחסידי שמים ניצל הרבי מבעלזא מידם של הצוררים האוורים, ויצא מאפלה לאורה.

לאחר מכן עלו לרכבת חיילים טורקיים וערכו בדיקות משלהם, בסופם עברו הנוסעים לרכבת אחרת, שעמדה לצאת משם לעבר איסטנבול שבטורקיה.

בעודם ברכבת הגיע זמן הדלקת נרות שבת קודש, וכאשר נטו צללי חמה התחילה הרכבת בנסיעתה מהגבול.

בנסיעה זו השתתפו גם הרב החסיד רבי יששכר דב פלדמן ז"ל מסיגט, ואחינו הרב החסיד רבי לוי יצחק מגיד ז"ל מסאטמר, עם בני משפחותיהם.

כיון שהגיעה שעת קבלת שבת, נכנסו רבי יששכר דב ורבי לוי יצחק לקרון בו ישב הרבי, ופתחו בהתרגשות באמירת 'הודו' כמנהג החסידים בנוסח ויז'ניץ הרגיל עליהם, היות והיו חסידי אטיניא שמגוע בית ויז'ניץ. בהתעוררות עצומה שפכו השנים את לבם בהודיה לבורא עולם שהצילם מגיא צלמות, ואליהם הצטרף הרבי מבעלזא.

כשהגיעו לפסוק 'יאמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר', אמר הרבי לרבי יששכר דב:

"דו זאגסט עס זייער גוט, זאג עס איבער נאך א-מאל - אתה אומר זאת טוב מאד, חזור על כך שוב..."

וכך צויה לחזור ולומר פסוק זה מספר פעמים, שוב ושוב...

תפילה המשך מעמוד ג'

ברוך הוא עלינו ויחשיב את סדר עבודתנו בתפילה לפניו כאילו היינו מקריבים קרבנות. ולצד הצער הגדול במה שבאדה מאתנו קירבת השכינה, ואת אשר היה דר עמנו ה' יתברך בעולם הזה, אשר בודא הוא יגון עצום ונורא, עם כל זאת הלא הצטיינו לברך 'הטוב והמטיב' גם אם הטובה באה בעת צער, ולכן כיון שזכינו לכך אנו אומרים 'מזמור' בלשון שירה וזימרה, ומודים ומשבחים על אותה מתנת חיים שזכינו לה ברחמי המרובים.

אלו הן הנשרפים...

כאן המקום להביא מעשה שהיה בימי רבנו האריז"ל, שבא לפניו אדם שעבר עבירות רבות ובא לפני האר"י שיתקן נשמתו. שמע האר"י הקדוש את חטאיו ועונותיו כי רבו מספור, ונענה שאין לו תיקון אלא על ידי שריפה.

שמע האיש, וברוב חשקו ורצינותו כוננו לשוב בתשובה שלמה, בא לפני האר"י שיקיים בו את הדין.

הסביר לו האר"י הקדוש כיצד היא מיתת שריפה בבית דין (סנהדרין פ"א מ"ב): שופכים לתוך פיו של הנשרף עופרת ורותח, וזו יורדת לתוך קרבו ומכלה אותם מבפנים.

הסכים האיש, וביקש מהאר"י הקדוש שימיתנו בצורה זו, ובכך יכופר עונו.

קבע לו האר"י הקדוש זמן, וביום המיועד התייצב האיש בדחילו ורחימו, אחרי שנפרד מבני משפחתו ומכריז וכתב צוזה לזרעו.

הורה לו האר"י הקדוש לעצום עיניו, על מנת שלא יודעזע בראותו את העופרת הלוהטת, ולפתוח את פיו.

ישב האיש כשעיניו עצומות, והוא מייחד במחשבתו כי הוא עומד למות על מנת לכפר על עונו כמצוות התורה, והנה,

חש הוא בנחל הנוצק לתוך פיו, בשברירי רגע אחרון של חיים. דמה כיצד חורכת העופרת ושורפת את כל גופו מבפנים, ואז חש לפתע במתיקות המחלחלת במורד גרונו.

הוא פקק עיניו בבהלה וראה את האר"י הקדוש עומד ויוצק לתוך פיו דבש מתוק ונופת צופים...

נחרד האיש ונודעזע. "מדוע לא קימת בי רבי את המצוה?? אויה לי שאפילו מיתתי לא תהא כפרתי!!!"

"אל דאגה", הרגיעו האר"י: "וסר עונך וחטאתך תכופר".

משמים ראו גודל חרטתך וצערך הנורא על חטאך, עד שמוכן היית בלב שלם ובפועל ממש למסור עצמך למיתה, ומחלו על עונך, כאלו הומתת בבית דין".

לשמייעת השיעורים - קול הלשון:

03-6171077

ספר ויהלום

